

ПРОФ. Д-Р ГЕОРГИ БИЖКОВ И РАЗВИТИЕТО НА УНИВЕРСИТЕТСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКАТА НАУКА В БЪЛГАРИЯ

Нели Бояджиева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Тази година на 16 май 2020 г. се навършиха 80 години от рождението на проф. д-р Георги Бишков (1940 – 2014). В продължение на няколко десетилетия той е част от академичната общност на Алма матер и допринася за развитието на Университета и науките за образованието у нас. Цяло десетилетие – от 1993 до 2003 г., той посвещава на ръководството и развитието на Факултета по предучилищна и начална предучилищна педагогика. Декан е на Факултета и ръководител на Съвета на деканите в Софийския университет в този период, а след това – ръководител на Постоянната комисия по педагогически науки, музикално и танцово изкуство в НАОА на висшето образование от 2003 до 2012 г. В това си качество има важен принос за развитието на университетската педагогика и образованието в България.

Ключови думи: проф. д-р Георги Бишков; университетска педагогика; научна работа и дейности; развитие на педагогическата наука

На 16 май 2020 година се навършиха 80 години от рождението на проф. д-р Георги Бишков. В продължение на няколко десетилетия, като част от академичната общност на Алма матер, той внася своя съществен принос за развитието на Университета и науките за образованието в България. Неговото дело ще бъде отбелязано по повод кръглата годишнина с подбаваш научен форум, организиран от ФНОИ на СУ „Св. Кл. Охридски“ в деня на рождението му, отложен за 6 – 7 ноември 2020 г. Това дело е свидетелство за неуморната научноизследователска дейност и книжовна отговорност пред представителите на академичната общност не само в Алма матер, но и редица други ВУ у нас. Стотици преподаватели, студенти, колеги и приятели, както и хиляди представители на многобройната армия от български учители за всички степени и етапи на образование, могат да бъдат определени като негови следовници в полето на педагогическите изследвания, опитната работа и диагностика. Неговото дело и

принос в развитието на университетското образование и педагогиката в България са неоспорими и следва да не бъдат забравяни от следващите поколения.

Професор Георги Георгиев-Бижков е роден на 16 май 1940 г. в с. Драгановци, Габровски окръг. Родното му село е разположено между северните склонове и предхълмия на Стара планина, между градовете Габрово и Севлиево. С тези два града са свързани различни периоди от живота му преди установяването му в столицата. В Севлиево завършва гимназия, а в Габрово започва професионалната си дейност като педагог в дом за деца и юноши. От този град е един от първите професори по педагогика в СУ „Св. Кл. Охридски“ – проф. Христо Негенцов, на чието дело в сравнителното образование по-късно проф. Бижков ще се окаже важен продължител.

Висшето си образование по специалност „Педагогика“ Г. Бижков получава във ФИФ на СДУ „Кл. Охридски“ през 1964 г. По-късно продължава като редовен аспирант в Академията на педагогическите науки в Берлин – ГДР, където придобива научната степен „Кандидат на педагогическите науки“ през 1970 г. Темата на дисертационния му труд е „Ефективност на програмираното обучение в зависимост от вида и степента на обратната връзка“. През 1980 г. се хабилитира като доцент в СУ „Св. Кл. Охридски“ и става член на катедра „Теория и история на педагогиката“ във ФФ.

От 1983 г. е ръководител на Научноизследователска лаборатория по педагогическа диагностика в Университета, а от 1984 г. е и зам.-директор на Научноизследователския институт по професионално образование. През 1990 г., вече като професор, заема тази длъжност във Факултета по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Кл. Охридски“ – катедра „Начална училищна педагогика“. Скоро след това е избран за декан на Факултета през 2003 г., където довършва мандата на ръководство след законовите промени. След това, в продължение на два редовни мандата, е преизбиран за тази ръководна длъжност във ФНПП, а едновременно с това е и безспорният ръководител и на Съвета на деканите в СУ като помощен орган за управление. От 2003 до 2012 г. е ръководител на ПК ПНМТИ към НАОА в България. До края на живота си продължава да преподава, да ръководи и участва в национални и международни научноизследователски проекти. След борба с тежко трудно лечимо заболяване се простихме с него в началото през месец януари 2014 г.

Проф. Г. Бижков е от това поколение университетски преподаватели, които продължават академичната традиция в педагогическата наука през последните три десетилетия на XX век и първото десетилетие на XXI век. Той продължава да развива вече утвърдени научни дисциплини като

сравнителната педагогика, но допринася за обогатяване и диференциране на системата на педагогическите науки и университетското образование. Това се отнася за утвърждаването на методологията и методиката на педагогическите изследвания като самостоятелен учебен предмет, на педагогическата диагностика и тестология като дисциплини в Университета.

В течение на няколко десетилетия той преподава, пише и издава самостоятелно и в съавторство университетски учебници и учебни помагала, научни сборници, монографии, студии и статии. Интересите му са широки – от проблеми на историята на реформените течения в най-новата история на педагогиката, проблеми на теорията на възпитанието и образованието, социалната педагогика до методологията на научните изследвания и педагогическата диагностика. От началото на академичната си кариера в Алма матер той не само води основни лекционни курсове пред студенти, но подготвя и издава своевременно системни учебници и учебни пособия. Паралелно със своите административни и ръководни длъжности в продължение на няколко десетилетия в СУ, той успява да публикува последователно книга след книга – самостоятелно или в съавторство със свои асистенти и последователи. В последния период на живота си, до последния си дъх, той е гост-лектор, търсен преподавател, консултант, експерт и съавтор с колеги от педагогическите факултети във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ТрУ – Ст. Загора, ПУ „П. Хилендарски“, Университет „Проф. д-р Ас. Златаров“ – Бургас, РУ „А. Кънчев, ЮЗУ „Н. Рилски“.

Проф. д-р Г. Бижков ни завеща стотици научни публикации, от които две трети книги, учебници и монографии, за близо 40-годишен творчески период и активна изследователска и преподавателска дейност – от 1972 до 2012 г. Голяма част от трудовете в книжовното му наследство са издавани самостоятелно, а някои в съавторство с академични учени в България и от чужбина – Русия, Германия, Гърция и др. (В. Краевски, Вл. Кобилински, Х. Ретер и др.). С В. Краевски проф. Г. Бижков издава общ труд – „Методология и методи на педагогическите изследвания“, в пет издания до 2002 г. В България участва в научни сборници с Б. Лалов, Д. Павлов („Кибернетика и педагогика“, 1980), с Н. Чакъров („Сравнителна педагогика“, 1986), с Мария Белова („Основи на педагогиката и методи на педагогическите изследвания“, 1986), с Л. Димитров, Ст. Чернев, Ж. Атанасов и много други колеги от ФП и ФНПП в общ колективен труд („Теория на възпитанието“, 1994, съст. проф. Л. Димитров, допълнен и преиздаван в 2005 и 2016 г.). След пенсионирането си участва в учебни пособия по история на социалната педагогика в съавторство с колеги от други ВУ у нас – РУ „А. Кънчев“ и Университет „Проф. д-р Ас. Златаров“,

както и в колективно издание, издадено посмъртно от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

След хабилитацията си през 1980 г. доц. д-р Г. Бижков става титуляр на курсове по сравнителна педагогика и допринася за развитието и по-нататъшното утвърждаване на тази научна специалност в университетската педагогика след проф. Н. Чакъров. С него издава първоначално учебник „Сравнителна педагогика“ (1986), а по-късно е автор в учебни пособия по „Сравнително образование“ (1994). Паралелно с това работи и в областта на най-новата история на педагогиката, като издава „Реформаторската педагогика: история и съвременност“ (1994), разширена и допълнена по-късно (2001). Идеите на някои адепти на педагогическото реформаторство, съотнесени с историята на социалната педагогика, присъстват и в последния му труд, издаден в съавторство с колеги от други университети („Исторически корени на социалната педагогика“, Русе, 2012).

Основна тема от научното творчество – плод на изследователската, научно-ръководната и организаторската дейност на професора, е педагого-психологическата и педагогическа диагностика (1988, 1990, 1999, 2003, 2004). В тази област той работи интензивно в различни научни колективи от 1986 г. неотклонно до края на живота си. Централен фокус е диагностиката на подготовката за училище и на училищната зрялост, както и резултатите от обучението и възпитанието на учениците в училище. Първият изцяло нормиран и валидизиран тест за училищна готовност е отпечатан в един от най-цитираните и преиздавани трудове на УИ, съставен заедно с Ф. Стоянова (1997). С нея и с други колеги от ФНПП осъществява и първите сравнителни международни изследвания за диагностика на грамотността на децата в началния етап на образование у нас (2004).

По негова инициатива, като декан на ФНПП, през 1996 г. е създадена и първата университетска катедра по „Социална педагогика и социално дело“ във ФНПП на СУ. Проф. д-р Г. Бижков може с пълно основание да се нарече духовен баща и учредител на тази катедра и неин ръководител в последната година като професор в СУ (2004 – 2005). Веднага след приемане на ЗВО през 1995 г., пред следващата година, по инициатива и с участие на проф. Бижков, в тази катедра се разработват нови учебни планове за трите степени на висшето образование по социална педагогика, съобразени с въведените по това време ЕДИ. Те се отнасят и за новата специалност „Социални дейности“ и са в основата и до днес на учебната документация на всички ВУ по тези специалности в България. Впоследствие проф. Г. Бижков развива идеи и инициативи за интегрирана подготовка на социални педагози и социални работници, реализирани частично в някои магистърски програми в различни университети у нас.

Тази тенденция той следва в академични публикации и в инициирани от него научни форуми на Катедрата (Първа университетска конференция по социална педагогика и социално дело, ТД на СУ, Китев, 2002 г.). Днес тези специалности са в различни направления, но идеята за интегрирана подготовка е актуална.

Професорът успява да реализира на практика една от научните си прогнози в реалност. Тя е изложена първоначално в студия в ГСУ „Св. Кл. Охридски“ – ФНПП, през 1993 г. – за необходимостта от единна университетска подготовка на детските и началните учители. Като администратор и университетски строител – декан на ФНПП, и като политик – зам.-министър на образованието през 1997 г., той допринася за разкриване и утвърждаване на нова специалност – обединена подготовка на детски и начални учители в педагогическите факултети на университетите у нас. Така в тях са открити нови интегрирани специалности по начална и предучилищна педагогика, начална педагогика с чужд език и предучилищна педагогика с чужд език, с приети ЕДИ за подготовка. По своя инициатива, като зам.-министър МОН, въвежда за пръв път обучение по религия в училище като възможност за избор в началния етап на образование. Основание за това решение са резултатите от национално представително изследване от екип на ФНПП по поръчка на Дирекцията за вероизповеданията към МС, реализирано под мое научно ръководство (1996).

Проф. д-р Г. Бижков е научен експерт на високо равнище и ръководител на различни научни и оценяващи органи – председател на СНС по педагогика (1993 – 1996), председател на ФС на ФНПП, в качество на научен съвет (1997 – 2003), член на СНС по педагогика на обучение по естествени науки (2007 – 2011), председател на ПК по педагогически науки, музикално и танцово изкуство в НАОА на висшето образование в България (2003 – 2012). В този период на ръководство на ПК се утвърждават направленията в област на висше образование „Педагогически науки“, в рамките на които се дава път на стартиране и развитие и на нови специалности. В продължение на много години той е член на редакционната колегия на списание „Педагогика“ (до 2009 г.), участва като научен рецензент в съвети и научни журита в избори за научни степени и академични длъжности, както и в множество академични издания.

Проф. Г. Бижков има принос към включването на България в създаването и участва в управлението на „Балканско общество по образование“ през 1998 г. Още от началото на своята кариера е член на Педагогическото дружество в България – от 1975 г., а в последния период на съществуването му е и негов председател. Той е дългогодишен член на СУБ – секция „Педагогика и психология“. През 1999 г. е приет за чуждестранен член на РАО. Той е първият български университетски учен педагог, удостоен с

това признание за развитие на педагогическата наука в този авторитетен академичен орган на Русия. Проф. Г. Бижков е удостоен със „Синя лента“ за приноса му към развитието на Алма матер у нас.

В последните години на кариерата си е съучредител на „Българско дружество за измерване и оценяване в образованието“ като професионално сдружение с нестопанска цел заедно с университетски преподаватели от други факултети и ВУ. Плод на основните дейности на това сдружение е създаването и апробирането на нов вариант на тест за диагностика на готовността на децата за училище, чийто експериментален пилотен вариант е отпечатан през 2011 г. С ясно съзнание за свършеното с този труд той слага точката на своето творчество и завещава на всички бъдещи първокласници и учители новия тест за училищна готовност. Символично, подготвяйки децата на прага на училището, той помахва за сбогом на прага на пътя към другия живот, завещавайки ни своята „лебедова песен“. Силно вярвам, че стига до всички и делото му ще остане и ще се развива от бъдещите поколения педагози в България.

Приложение 1

Хронологичен списък на публикации на проф. д-р Георги Бижков (1972 – 2012)

Бижков, Г. Методи на педагогическите и психолого-педагогическите изследвания, София, НИИО Т. Самодумов, 1972, 70 с.

Бижков, Г. Опитната и изследователската работа на учителя, София: Нар. просвета, 1976, 212 с.

Бижков, Г. Подготовка и оформяне на дипломна работа, София: СУ „Св. Кл. Охридски“, 1976, 78 с.

Бижков, Г. Методология и методика на педагогическите изследвания, София: СУ „Св. Кл. Охридски“, 1978, 460 с.

Бижков, Г. Методология на педагогическите изследвания, София, Наука и изкуство, 1983, 287 с.

Бижков, Г. Критерии за оценка на педагогически изследвания, София, МНП и СУ „Св. Кл. Охридски“, 1984, 67 с.

Белова, М., Г. Бижков, Основи на педагогиката и методи на педагогически-те изследвания, Благоевград, 1986.

Чакъров, Н., Г. Бижков, Сравнителна педагогика, Учебник за студентите от СУ „Св. Кл. Охридски“, София: СУ „Св. Кл. Охридски“, 1986, 582 с.

Бижков, Г. и др., Оценъчно-диагностично изследване на резултатите от учебно-възпитателната работа в VI клас на ЕСПУ, София: МНП, 1988.

Бижков, Г. и др. Оценъчно-диагностично изследване на резултатите от учебно-възпитателната работа в VII клас на ЕСПУ. София, 1989.

- Бишков, Г. Педагогически анализ на урока. София, 1990.
- Бишков, Г. Реформаторска педагогика: история и съвременност. София: Просвета, 1994.
- Теория на възпитанието. Състав. Любен Димитров и колектив, София: Аскони, 1994.
- Бишков, Г. Теория и методика на дидактическите тестове, София: Просвета, 1996.
- Бишков, Г. Дипломната работа не е лесна работа! София: Веда Словена-ЖГ, 1997.
- Попов, Н., Г. Бишков. Образователни системи в Европа. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 1997.
- Бишков, Г., Ф. Стоянова. Тест за диагностика на готовността на децата за училище. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 1997.
- Бишков, Г. Педагогическа диагностика. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1999.
- Бишков, Г., Н. Попов. Сравнително образование. 2 изд., София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 1999.
- Бишков, Г. Реформаторска педагогика. История и съвременност. 2. прераб. и доп. изд. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2001.
- Бишков, Г. Дипломната работа не е лесна работа, но с компютър и интернет... – 2.изд. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2002.
- Бишков, Г., В. Краевски. Методология и методи на педагогическите изследвания. 5. изд. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2002.
- Бишков, Г. Педагого-психологическа диагностика. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2003, част I, 545 с., част II, 459 с.
- Бишков, Г. и колектив, Ф. Стоянова, Е. Евгениева, Диагностика на грамотността, III част, Разбиране при четене. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2004, 466 с.
- Бишков, Г. Тест за диагностика на готовността на децата за училище. Книга за учителя. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2004.
- Бишков, Г. Основи на педагогиката. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2005.
- Бишков, Г. Методология и методи на педагогическите изследвания. 6-о прер. и доп. изд. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2007.
- Бишков, Г. Тест за диагностика на грамотността. Четене с разбиране. София: Просвета, 2007.
- Георги Бишков и колектив. Тест за диагностика на готовността на децата за училище. Книга за учителя (експериментален материал). София: УИ. „Св. Климент Охридски“, Сдружение „Национален тестов център“, 2011.
- Бишков, Г. и др. Исторически корени на социалната педагогика. Русе, 2012.

PROF. DR. GEORGI BIZHKOV AND THE PROGRESS OF UNIVERSITY EDUCATION AND PEDAGOGY SCIENCE IN BULGARIA

Abstract. This year we have anniversary 80 year from birth of Prof. Dr. Georgi Bizhkov (1940 – 2014). In period of near for decades, he is part of academic community of Alma Mater and contributes for growth of the University and Sciences for Education in our country. This paper have not pretensions to make critical analysis of review of activities of our Professor as academic scientist, but to describe his contribution for the growth of Alma Mater, university education and pedagogical science in Bulgaria in the last decades of 20 and beginning of 21 century. He devotes ten years to lead and develop from 1993 to 2003 the Faculty of Primary and Preschool Education. His work as Dean of faculty, Head of Council of Deans at Sofia University and Head of Commission for Educational Sciences, Musical and a Activities in NAAAHE from 2003 to 2012 are important part from development of pedagogy in Bulgaria,

Keywords: Prof. Dr. Georgi Bizhkov; university pedagogy; scientific work and activities; development of pedagogy science

✉ **Prof. Dr. Nely Boiadjieva**

ORCID ID: 0000-0003-4363-8875

Sofia University

Sofia, Bulgaria

E-mail: nbojadzhie@uni-sofia.bg